

The importance of the ideas of tolerance and interethnic harmony in the social life of Uzbekistan

Islam KHOSILMURODOV¹

Jizzakh Branch of the National University of Uzbekistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received October 2021

Received in revised form

15 October 2021

Accepted 20 November 2021

Available online

15 December 2021

ABSTRACT

Interethnic harmony and religious tolerance are among the basic principles of a democratic society. Tolerance ensures harmony between citizens, does not allow aggravation of social and national differences. And also protects society from the occurrence of such conflicts. Today, not only in our country, but throughout the world, religious tolerance, interfaith mutual respect, and understanding of each other are becoming the basic principles of life. The true essence of the reforms carried out in our country is also aimed at further increasing the international prestige of the Republic of Uzbekistan. This gives our country, focused on interethnic harmony and religious tolerance, the conduct of a foreign policy in accordance with the national interests of Uzbekistan.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss11/S-pp16-24>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Keywords:

tolerance,
nationality,
harmony,
conscience,
security,
harmony,
humanism,
national relations,
culture,
enlightenment,
international,
religious freedom,
peace,
honesty,
purity,
friendship.

O‘zbekistonda bag‘rikenglik va millatlararo totuvlik g‘oyalarining ijtimoiy hayotdagi ahamiyati

---

ANNOTATSIYA

Kalit so‘zlar:

bag‘rikenglik,
millatlararo totuvlik,
e’tiqod,
vijdon,
xavfsizlik,

Millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglik demokratik jamiyatning asosiy tamoyillaridan biri sanaladi. Bag‘rikenglik fuqarolar orasida totuvlikni ta’minlaydi, jamiyat tabiiy ravishda uchraydigan ijtimoiy farqlarning keskinlashuviga, ijtimoiy nizolarning yuzaga kelishiga yo‘l qo‘ymaydi. Bugun nafaqat yurtimizda, balki

---

¹ Teacher, Jizzakh Branch of the National University of Uzbekistan. Jizzakh, Uzbekistan.

totuvlik,
insonparvarlik,
milliy munosabatlar,
madaniyat,
ma'rifat,
baynalmilal,
diniy erkinlik,
tinchlik,
halollik,
poklik,
do'stlik.

butun yer yuzida diniy bag'rikenglik, diniy konfessiyalararo o'zaro hurmat, bir-birini tushunish asosiy hayotiy tamoyilga aylanmoqda. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning asl mohiyati ham millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritishga yo'naltirilgan, mamlakatimizning xalqaro nufuzini yanada oshirishga qaratilgan.

Значение идей толерантности и межнационального согласия в социальной жизни Узбекистана

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

толерантность,
межнациональное
согласие,
вера,
совесть,
безопасность,
согласие,
гуманизм,
национальные отношения,
культура,
просвещение,
интернационал,
свобода вероисповедания,
мир,
честность,
чистота,
дружба.

Межнациональное согласие и религиозная толерантность являются одними из основных принципов демократического общества. Толерантность обеспечивает гармонию между гражданами, не допускает обострения социальных и национальных различий. А также предохраняет общество от возникновения такого рода конфликтов. Сегодня не только в нашей стране, но и во всем мире религиозная терпимость, межконфессиональное взаимоуважение, понимание друг друга становятся основными жизненными принципами. Истинная суть осуществляемых в нашей стране реформ также направлена на дальнейшее повышение международного авторитета Республики Узбекистан. Это дает нашей стране, ориентированную на межнациональное согласие и религиозную толерантность, проведение внешней политики соответствующей национальным интересам Узбекистана.

Hozirgi globallashuv jarayonida diniy bag'rikenglik, dinlararo totuvlik, o'zaro hamkorlik masalasi rivojlangan va rivojlanib borayotgan mamlakatlarning tinchligi va taraqqiyoti uchun eng muhim tamoyillardan biri bo'lib xizmat qiluvchidir. Tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak, qadim-qadimdan yurtimiz turli madaniyat, til, urf-odatlar, o'z turmush tarziga ega bo'lgan turli dinlarga e'tiqod qiluvchi va bir-biriga o'xshash bo'limgan turli xalqlar, millatlar yashab kelayotgan zamindir, desam, mubolag'a bo'lmaydi. O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimovning bu xususida quyidagi so'zlarini eslab o'tish maqsadga muvofiq, deb bilaman. Jumladan: "Bizning milliy xususiyatlarimiz umuminsoniy qadriyatlar bilan bog'lanib ketgan. Asrlar davomida xalqimiz umumbashariy, umuminsoniy qadriyatlar takomiliga ulkan hissa qo'shgan. Turli millat vakillariga hurmat, ular bilan bahamjihat yashash, diniy bag'rikenglik, dunyoviy bilimlarga intilish, o'zga xalqlarning ilg'or tajribalari va madaniyatini o'rganish kabi xususiyatlar ham xalqimizda azaldan mujassam" [Milliy g'oya: asosiy tushuncha va tamoyillar. 2014. – B. 222], – deb aytganlar.

Mamlakatimizda istiqomat qilayotgan fuqarolar qaysi dinga mansub bo'lishidan qat'i nazar, birqalikda, tinch va osoyishta sharoitda, yurtimiz ravnaqiga hissa qo'shib, butun jahonga namuna bo'layotganligi insonni zavqlantiradi. Respublikamizning Bosh

Qomusida yurtimizda yashayotgan barcha millat vakillari millati, tili, e'tiqodi, ijtimoiy holatidan qat'i nazar, O'zbekiston xalqini tashkil qilishi va ularning huquq va manfaatlari, shuningdek, e'tiqod erkinligi ta'minlanganligi qayd etilgan. Yurtimizdag'i diniybag'rikenglik va millatlararo totuvlik tarixiy ildiz va mustahkam qonuniy asoslarga ega bo'lib, dunyoviy davlat va dinlar orasidagi munosabatlarning mustahkam huquqiy asoslari yaratilgan. Buni jahon tan olmoqda va e'tirof etmoqda.

Yurtimizda bugungi kunda xavfsizlik, barqarorlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik borasida amalga oshirilayotgan ishlarning negizi 2017–2021-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'naliishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi [PF-4947-son 07.02.2017.]da o'z aksini topgan.

Bag'rikenglik o'zbek xalqiga xos bo'lgan chinakam islomiy fazilatdir. U samimiyat, ochiq muloqot hamda vijdon va e'tiqod tufayli vujudga keladi. Shuningdek, u faqat ma'naviy burchgina emas, balki siyosiy va huquqiy ehtiyoj hamdir.

2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'naliishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, yon-atrofimizda xavfsizlik, barqarorlik va ahil qo'shnichilik muhitini rivojlantirish, yurtimizning xalqaro nufuzini mustahkamlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, bu bilan millatlararo munosabatlar rivojida yangi bosqich boshlandi.

Xalqimizga xos bag'rikenglik ham o'zining qadimiy ildizlariga ega. Mamlakatimizda bag'rikenglik va insonparvarlik madaniyatini yuksaltirish, millatlararo va konfessiyalararo hamjihatlikni, fuqarolar totuvligini ta'minlash, xorijiy mamlakatlar bilan do'stona, teng huquqli munosabatlarni mustahkamlash davlat siyosatining ustuvor yo'naliishlaridan biri sanaladi. Shu bois siyosiy barqarorlik va millatlararo totuvlikni ta'minlashda, fuqarolrimizda yagona Vatan tuyg'usini shakllantirishda, yurt istiqboliga daxldorlik hissini kamol toptirishda xalqimizning bag'rikenglik xislati asosiy omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Ming afsuski, hozirgi vaqtga kelib, ba'zi davlatlarda milliy-etnik munosabatlarda ziddiyatlarning yuzaga kelishi turli ko'rinishdagi nizo va kelishmovchiliklarga olib kelayotganini barchamiz eshitib, ko'rib turibmiz. Bunday tahdidlarni bartaraf etish oldimizdag'i muhim vazifalardan biridir. Yurt osoyishta bo'lishi, turli millatlar ahil yashashi uchun, eng avvalo, millatlararo munosabatlarda bag'rikenglik, bir millatni boshqasidan ustun qo'ymaslik tamoyillariga amal qilinishi lozim.

Hozirgi vaqtida mamlakatimizda 130 dan ortiq millat va elat vakillari bir oila farzandlaridek, teng huquqlilik hamda o'zaro hamjihatlik sharoitida yashab kelishmoqda. Ularning huquq va erkinligi, manfaatlarni ta'minlash, ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi, an'ana hamda qadriyatlarini saqlash, rivojlantirishlari uchun barcha zarur sharoitlar yaratib berilgan. Bunday e'tibor natijasida ko'p millatli xalqimizning boy tarixiy-madaniy merosi qayta tiklandi va qadr topdi.

Insoniyat tarixida kishilar orasidagi teng huquqlilikning buzilishiga, o'zaro ziddiyatlarga sabab bo'luvchi omillardan biri bu turli din vakillarining boshqa dinga e'tiqod va amal qiluvchilarga diniy ayirmachilik asosida qarashi, o'z diniga bo'lgan tarafkashlik tuyg'usi, o'zga dindagi kishilarga boshqacha nazar bilan qarashlaridir. Mana shunday qarashlar oqibatida bugun dunyoning turli davlatlarida har xil nizo va qarama-qarshiliklar yuzaga kelayotir. Diniy bag'rikenglik aynan mana shu hodisalarining oldini olishda juda muhim sanaladi.

Istiqlol yillarida Vatanimizda yashayotgan turli xalqlar o'rtasida o'zaro hurmat, teng huquqlilik va hamjihatlikni mustahkamlashga, uning qonuniy asoslarini yaratishga jiddiy e'tibor qaratildi. Ushbu tamoyillar O'zbekiston Konstitutsiyasi va barcha qonunlarimizda aniq va qat'iy muhrlab qo'yildi. Jumladan, Konstitutsiyamizning 4-moddasida O'zbekiston davlati o'z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odat va an'analari hurmat qilinishini ta'minlashi, ularning rivoji uchun sharoit yaratishi alohida ko'rsatib o'tilgan. Konstitutsiyamizning 18-moddasida esa mamlakatimizning barcha fuqarolari bir xil huquq va erkinliklarga egaligi, jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsi va ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, qonun oldida tengligi belgilab qo'yildi [O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2017].

Xalqimiz sho'rolar zamonida qatag'on, quvg'inga uchragan ko'plab millat vakillariga boshipana berdi, og'ir damlarda bir burda nonini ular bilan baham ko'rdi. Natijada, koreys, nemis, polyak, yunon, qrim-tatar, turk, tojik va boshqa ko'plab millat vakillari o'zbek elida muqim yashab qolishdi. Ularning surriyotlari esa shu zaminda tug'ilib-o'sib, shu yerda ta'lim-tarbiya oldilar.

Dunyoda milliy-etnik munosabatlar tobora murakkablashib, hatto eng ilg'or davlatlarda ham oz sonli millat vakillarini kamsitish, xo'rash va siqib chiqarish holatlari kuzatilayotgan bir davrda diniy bag'rikenglik, totuvlik, o'zaro hamkorlik masalasi mamlakatlarning tinchligi va taraqqiyoti uchun eng muhim tamoyillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Markaziy Osiyoda geografik-siyosiy jihatdan markaziy o'rin tutgan O'zbekiston ushbu mintaqada kuchlar nisbati va muvozanatini saqlash, barqarorlikni ta'minlash, ijtimoiy, siyosiy, madaniy hamkorlikni mustahkamlash imkoniyatlariga ega. O'zbekiston bugungi kunda qo'shni davlatlar – Qozog'iston, Qирг'изистон, Тоҷикистон, Turkmaniston va Afg'oniston o'rtasida bog'lovchi halqa vazifasini o'tamoqda. Mintaqaga doirasida har tomonlama manfaatli madaniy munosabatlar o'rnatish imkoniyati O'zbekiston orqali ochiladi. O'zbekiston Markaziy Osiyoning transport, energetika, suv tizimi markazida joylashgan bo'lib, aholi soni, ilmiy-texnikaviy va boshqa imkoniyatlari jihatidan mintaqah-dagi qo'shnilaridan ma'lum darajada ustun turadi: tabiiy iqlim sharoiti qulay, ulkan mineral, xomashyo zaxiralari va strategik materiallarga ega. Dehqonchilik madaniyati rivojlangan, oziq-ovqat bilan o'zini o'zi ta'minlashga qodir bo'lgan O'zbekistonda sanoatning bazaviy va zamonaviy tarmoqlari ham mavjud. O'zbekiston o'zini neft, gaz, rangli materiallar bilan ta'minlabgina qolmay, ularni eksport qilish imkoniyatiga ham ega.

Yurtimizning jahonga mashhur boy ma'naviy merosi ham bor, shu tufayli insoniyat sivilizatsiyasida salmoqli o'rin egallab, dunyoning madaniy, ma'naviy va ijtimoiy-siyosiy jarayonlariga ta'sir o'tkazib keladi.

Biroq geografik-siyosiy jihatdan O'zbekistonda qiyinchiliklar tug'diruvchi omillar ham mavjud bo'lib, O'zbekiston o'zining geografik-siyosiy holati jihatidan jamoaviy xavfsizlik tizimi izchil yo'lga qo'yilmagan mintaqada joylashgandir. U Fors ko'rfazi, Kaspiy dengizi havzasasi va Tarimi havzasining neft va gazga juda boy konlari joylashgan yarim halqaning strategik markazida joylashgan.

Shu boisdan bu hududda butun dunyoda energiya taqchilligi sharoitida ko'pgina davlatlarning bir-biriga mos kelmaydigan manfaatlari o'zaro to'qnashmoqda. Bir tomonidan, Sharq va G'arb mamlakatlari, shuningdek, Rossiya, Xitoy va Hindiston, mazkur mintaqada o'z manfaatlarni izlamoqda. Ikkinci tomonidan, musulmon dunyosidagi ba'zi kuchli mamlakatlar – Turkiya, Pokiston, Eron va Saudiya Arabistoni ham bizning hududimizdan o'z manfaatlarni qidirmoqda.

Biz manfaatlar birikuvining xilma-xil mexanizmlari va shakllari hamda integratsiya turlari mavjudligiga asoslanamiz. Bunga sherikchilik va hamkorlik qilishga intilayotgan mamlakatlarning boshlang'ich shart-sharoitlari turlichaligi sababdir. O'zbekiston bir vaqtning o'zida turli darajalarda dunyo miqyosida va mintaqaga ko'lamida – integratsiya jarayonlarida qatnashsa-da, ammo bir muhim qoidaga, bir davlat bilan yaqinlashish hisobiga boshqasidan uzoqlashmaslikka amal qiladi. Biz mamlakatimiz iqtisodiy jihatdan rivojlangan bozor tizimiga ega bo'lgan, demokratik davlat haqidagi hozirgi zamon tushunchalariga mos keladigan taqdirdagina jahon hamjamiyatiga kirishimiz mumkin. Ayni chog'da mamlakat jahon hamjamiyati bilan hamkorlik o'rnatsagina, ya'ni xalqaro mehnat taqsimotida o'zining munosib o'rnini topganida, mintaqaga va butun dunyo xavfsizlik tizimlarini barpo etishda faol ishtirok etgandagina, u hozirgi zamon global muammolarini hal qilishda munosib o'rinni egallaydi.

Millatlar ham insonlardek xilma-xil va turli-tuman bo'lganligi bois, milliy munosa-batlarda, har bir millatga nisbatan siyosat o'tkazishda nihoyatda ehtiyyotkorlik, muomala madaniyati va e'tiborlilik talab qilinadi. Har bir insonning millatparvarligi, avvalambor, uning o'z millatiga, uning tiliga, madaniyatiga, an'analari, urf-odatlari va rasm-rusumlariga bo'lgan munosabatida namoyon bo'ladi. Lekin millatparvar bu doirada cheklanib qolmaydi, boshqa millatlarni o'z millati bilan teng ko'radi.

Millatlararo totuvlik g'oyasi sayyoramizda yashayotgan 1600 dan ziyod etnik guruh-larning teng huquqlilik, o'zaro hurmat va hamkorlik asosida tinch-totuv yashash g'oyasidir. Millatlararo totuvlik g'oyasi millatparvarlik g'oyasidir. U barcha millat va elatlarning tili, urf-odati, an'analari, bayramlari rivojlanishini talab etadi. Millatchilik, fashizm, milliy va etnik ko'rinishdagi urushlarga qarshi turadigan yagona ma'rifiy g'oyadir.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasing 4-moddasida ko'rsatilganidek, O'zbekiston Respublikasi o'z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatlari va an'analari hurmat qilinishini ta'minlaydi, ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratadi.

O'zbekistonda yashovchi turli millat vakillarining madaniy ehtiyojlarini qondirish uchun milliy madaniy markazlari faoliyat yuritadi. Dastlabki milliy madaniy markazlar koreyslar, qozoqlar, yahudiylar, armanlar tomonidan respublika viloyatlarida 1989-yilda tashkil etilgan. Bu markazlarning chinakam rivojlanishi va ravnaq topishi O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin boshlandi. Bu davrda ularning samarali faoliyat ko'rsatishi uchun keng imkoniyatlar yaratildi. Natijada, ularning soni yil sayin ortib bordi. Agar 1992-yilda 10 ta milliy madaniy markaz ish olib borgan bo'lsa, 1995-yilda ularning soni 72 taga, 2003-yilda 135 taga yetdi. Hozirga kelib esa mamlakatda 138 ta milliy madaniy markazlar faoliyat yuritmoqda.

O'zbekiston Respublikasida yashovchi turli millat vakillarini respublika ijtimoiy, ma'naviy-ma'rifiy hayotida faol ishtirok etishini ta'minlash milliy madaniy markazlar faoliyatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Shuningdek, xorijiy mamlakatlardagi turdosh tashkilotlar hamda tarixiy vatanlari bilan do'stlik, hamkorlik, madaniy-ma'rifiy aloqalar o'rnatish va hamdo'stlik aloqalarini rivojlantirish, Respublika baynalmilal madaniyat markazi, turli davlat va jamoat tashkilotlari hamda ijodiy uyushmalar bilan hamkorlikda mamlakatda fuqarolar hamjihatligi va millatlararo totuvlikni mustahkamlashga ko'maklashish markazning asosiy vazifalaridir.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 13-yanvardagi Qarori bilan tashkil etilgan Respublika baynalmilal madaniyat markazi esa ushbu milliy madaniyat markazlar faoliyatini muvofiqlashtirib, ularga tashkiliy va uslubiy yordam ko'rsatib kelmoqda.

Konstitutsiyaning 34-moddasida qayd etilganidek, O'zbekiston Respublikasi fuqarolari kasaba uyushmalariga, siyosiy partiyalarga va boshqa jamoat birlashmalariga uyushish, ommaviy harakatlarda ishtirok etish huquqiga egadirlar. 58-moddada ko'rsatilishicha, davlat jamoat birlashmalarining huquqlari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishini ta'minlaydi, ularga ijtimoiy hayotda ishtirok etish uchun teng imkoniyatlar yaratib beradi. Ushbu qoidalar milliy madaniy markazlar tashkil topishining, ular faoliyati va rivojlanishining huquqiy asosidir.

Milliy madaniy markazlar etnomadaniy ehtiyojlarni qondirishga, milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishga hamda mamlakatda millatlararo totuvlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Ular o'z milliy madaniyatlarini rivojlantirish bilan birga, bir-birlari bilan yaqin hamkorlik qilib, O'zbekistonda yashayotgan turli millat vakillari orasidagi o'zaro hurmat va ishonchni mustahkamlashga o'zlarining munosib hissalarini qo'shmoqdalar. Milliy madaniy markazlar va ular ishini muvofiqlashtiruvchi Respublika baynalmilal madaniyat markazi faoliyatining muhim yo'naliшlaridan biri yoshlar haqida g'amxo'rlik, mamlakatimiz kelajagi bo'lgan barkamol avlodni shakllantirishga hissa qo'shishdan iborat.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 19-maydag'i "Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" [PF-50-46-son. 19.05.2017.]gi Farmoniga muvofiq, Respublika baynalmilal madaniyat markazi va O'zbekiston xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik va madaniy-ma'rifiy aloqalar jamiyatlari kengashi negizida Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari Qo'mitasi tashkil etildi. Hozirda Qo'mita qoshida 138 ta milliy madaniy markaz faoliyat yuritadi. Mazkur Qo'mitaning asosiy vazifalari jamiyatda millatlararo hamjihatlik va bag'rikenglikni ta'minlashga qaratilgan davlat siyosatini izchil amalga oshirish, do'stlik va ko'p millatli yagona oila tuyg'usi muhitini mustahkamlash, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, mamlakatimizda yashovchi turli millat va elatlar vakillarining o'ziga xos milliy an'analari va urf-odatlarini asrab-avaylash, xorijiy mamlakatlarda davlatimizning tinchliksevar siyosati, demokratik huquqiy davlat, kuchli fuqarolik jamiyatি qurish borasida O'zbekistonning maqsad va vazifalarini, shuningdek, bugungi kunda mamlakat hayotining barcha sohalarida erishilayotgan muvaffaqiyatlarni keng targ'ib qilish va boshqalardan iborat.

Ayni paytda dunyo bo'ylab avj olayotgan terrorizm to'lqini, uyushgan jinoyatchilikning o'sishi, shaxslararo nizolarni, biznes yuzasidan kelishmovchiliklarni qurol yordamida hal qilishga urinishlar, shubhasiz, tolerantlik tamoyillarining qaror topishiga to'sqinlik qiladi. Bugungi kunda jamiyatda tolerantlik muhitini shakllantirish harakatlari tobora kuchayib bormoqda. Barchaga tolerantlik muammosining dolzarbligi ayon bo'lmoqda, shuning uchun bu muammoning yechimiga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Yoshlar ongiga bag'rikenglik g'oyalarni singdirishda ta'lim tizimi alohida ahamiyatga ega. Sababi, inson farzandlari aynan ta'lim muassasalarida to'plangan ijtimoiy tajriba va qadriyatlarni ilmiy asosda va tizimli tarzda o'zlashtirib boradi. Qolaversa, ta'lim tizimi bosqichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tufayli tarbiya jarayonida tadrijiylik ta'minlanadi. Ta'lim tizimi yosh avlodda milliy g'urur, Vatanga muhabbat, millatparvarlik tuyg'ularini qaror toptirish barobarida ulardagi har qanday millatchilik tuyg'ularini, o'z millati, dinining boshqalarnikidan ustunligi kabi tuyg'ular yuzaga kelishining oldini olish zarur. Zero, bu tuyg'ularning yoshlar qalbida kurtak otishi, pirovard natijada, milliy nizolarga, diniy

to'qnashuvlarga olib kelishi mumkin. Demak, ta'lim muassasalarining muhim vazifalaridan biri yoshlarda tolerantlik tuyg'usini qaror toptirishdan iborat. Bundan ko'rinish turibdiki, ta'lim tizimi millatlararo totuvlik, bag'rikenglik g'oyasini singdirishga xizmat qiluvchi muhim mexanizm bo'lish bilan bir qatorda, ta'bir joiz bo'lsa, millatlararo munosabat-larning ahvolini ko'rsatuvchi o'ziga xos ko'zgudir. Yurtboshimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan ishlab chiqilgan 2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlan-tirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasining beshinchи yo'nalishi diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni ta'minlash sohasiga qaratilgan. Qolaversa, Prezidentimiz Sh. Mirziyoyevning 2018-yil 28-dekabrdagi Oliy Majlisga yo'lla-gan Murojaatnomasida bu borada shunday deyiladi: "O'zbekiston millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik sohasida o'z an'analariga doimo sodiq bo'lib, bu yo'ldan hech qachon og'ishmasdan ilgari boradi. Mamlakatimizda turli millat va diniy konfes-siyalar vakillari o'rtasida o'zaro hurmat, do'stlik va ahillik muhitini mustahkamlashga birinchi darajali e'tibor qaratiladi".

Aytish joiz, davlatimiz rahbari tomonidan ushbu sohaga qaratilayotgan e'tibor xalqaro me'yoriy hujjatlarda belgilangan vazifalar ijrosining amaliy ifodasi hisoblanadi. Ayniqsa, Prezidentimiz Sh. Mirziyoyevning 2017-yil 19-sentabr kuni BMTning 72-sessiyasi minbarida turib, dunyo hamjamiyatini islom ma'rifatini anglashga, diniy bag'rikenglik ruhida yashashga chaqirib, "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" rezolyutsiyasini qabul qilish taklifi bilan chiqishi va buni dunyo hamjamiyati tomonidan qo'llab-quvvatlanishi o'zbek xalqi, umuman, insoniyat uchun bag'rikenglik namunasi hamda ma'rifatga chorlov va ezgulik da'vati bo'ldi. Mazkur rezolyutsiyaga ellikdan ortiq davlatlar hammuallif bo'lish istagini bildirdi. Zero, "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" rezolyutsiyasi barchaning ta'lim olish huquqini ta'minlash, savodsizlik va jaholatga barham berishga ko'maklashish, eng muhimi, bag'rikenglik va o'zaro hurmatni qaror toptirish, diniy erkinlikni ta'minlashga qaratilganligi bilan muhim xalqaro ahamiyatga ega. Shu jihatdan, yosh avlodni tolerantlik, hamjihatlik, turli millat va din vakillariga hurmat ruhida tarbiyalash bugungi globallashuv davrida har qachongidan muhim va dolzarb hisoblanadi. Bunda din va jamoat tashkilotlari, o'zini-o'zi boshqarish organlari o'rtasida ijtimoiy hamkorlikni yanada kuchaytirish, dinshunoslik, dunyo dinlari tarixi, adabiyot, ma'naviyat asoslari, milliy g'oya kabi fanlarni o'qitishda ko'proq tolerantlik tamoyillariga urg'u berish va bu asosida ma'naviy-axloqiy tarbiyani amalgalash oshirish, yoshlarning respublikadagi baynalmilal madaniyat markaziga tashriflarini uyushtirish va bu orqali turli millat vakillari bilan do'stona muloqotni kengaytirish orqali yoshlar ongiga tolerantlik tuyg'usini yanada chuqr singdirish mumkin. Shu o'rinda ta'kidlab o'tish lozimki, bugungi kunga kelib, mamlakatimizda millatlararo munosabatlarni yo'lga qo'yish borasida o'ziga xos amaliy ishlar qilinib, namuna bo'ladigan darajada tajriba orttirildi. Bunda milliy o'zlikni anglash, milliy g'urur va milliy iftixon tuyg'usini tarbiyalash, millatlarning tili, madaniyati, urf-odat va qadriyatlarini asrab-avaylash, hurmat qilish, mamlakatdagi boshqa millat vakillarining ham manfaatlarini har tomonlama o'ylab, millatlarning umumiy birdamligini ta'minlashga erishilmoqda. Shu bois respublikamiz hududida istiqomat qilayotgan 130 dan ortiq millat va elat vakillari "O'zbekiston – umumiy uyimiz", "O'zbekiston – yagona Vatan" shiori ostida yashamoqdalar va jamiyatning ijtimoiy-siyosiy hayotida faol ishtirok etyaptilar. Shuni inobatga olgan holda ishonch bilan shuni aytalash olamizki, mamlakatimizda millatlararo va konfessiyalararo totuvlikning noyob modelini yaratdik. Bizning jamiyatimizda ko'pmillatlilik va madaniy xilma-xillik xalqimizning ma'naviy hamda ma'rifiy boyligining tunganmas qismi hisoblanadi. Yurtimizda millatlararo va davlatlararo totuvlikni yanada

mustahkamlashga qaratilgan islohotlarning yangi bosqichga ko'tarilganligi do'stlik va hamjihatlik qo'rg'onining yanada mustahkam bo'lishiga xizmat qiladi. Binobarin, bag'rikenglik masalasi hamisha tinchliksevar davlatimiz siyosatining asosini tashkil etib kelgan. Zero, bag'rikenglik ta'minlangan yurtda tinchlik, barqarorlik hukm suradi hamda o'zaro hamjihatlik, ishonch, hurmat kabi munosabatlar to'liq qaror topadi.

Bugun respublikadagi barcha oliy o'quv yurtlarida turli millatga mansub talabalar tahsil oladi. Dunyoning kamdan kam mamlakatlarida kuzatiladigan yana bir holat shuki, O'zbekistonda ta'lim 7 tilda olib boriladi. Bular sirasiga o'zbek va qoraqalpoq tillaridan tashqari rus, qozoq, turkman, tojik va qirg'iz tillarini kiritish mumkin. Yana bir diqqatga molik jihat Respublikadagi ommaviy axborot nashrlari ham turli tillarda chop etilayotganligi, qardosh xalqlar tilida radio va teleko'rsatuvsilar tayyorlanayotganligi O'zbekistonda millatlararo totuvlikni yanada mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

O'zbekistonda millati, dini, irqi va ijtimoiy kelib chiqishidan qat'i nazar, barcha fuqarolarning ertangi kunga bo'lgan ishonchi, bugungi kundagi hayoti va taqdiridan mammunligi ularning milliy g'oya atrofida mustahkam birlashib, ya'ni bir yoqadan bosh chiqarib, "O'zbekiston – umumiy uyimiz", "Shu aziz Vatan barchamizniki", "Qudratimiz – birlik va hamjihatlikda", "Maqsad bir, g'oya bir, Vatan yagona", "Vatan yagonadir – Vatan bittadir" g'oyalarining asl mohiyatini chuqur anglab yetgan holda shu muqaddas Vataning buyuk kelajagini qurish va uning mustaqilligini yanada mustahkamlash yo'lida fidoyilik bilan sidqidildan qilayotgan mehnat faoliyatlarida, turli sohalarda qo'lga kiritayotgan yutuqlarida yorqin namoyon bo'lmoqda. Konstitutsiya orqali kafolatlangan teng huquq va keng imkoniyatlar esa ularning kuchiga kuch, quvvatiga quvvat qo'shib, yangidan yangi zafarlar sari ilhomlantirmoqda. Dinlararo bag'rikenglik g'oyasi xilma-xil diniy e'tiqodga ega bo'lgan kishilarning bir zamin, bir vatanda, olijanob g'oya va niyatlar yo'lida hamkor va hamjihat bo'lib yashashini anglatadi. Dunyodagi dinlarning barchasi ezgulik g'oyalariga asoslanadi, u halollik, tinchlik, yaxshilik va do'stlik kabi bir qancha ezgu fazilatlarga tayanadi. Insonlarni halollik va poklik, mehr-oqibat, insonparvarlik va bag'rikenglikka da'vat etadi.

Jamiyatimizdagagi o'zaro hurmat, mehr-oqibat va bag'rikenglik kabi olijanob fazilatlar, milliy va umumbashariy qadriyatlarga uyg'un yashash tamoyili tobora mustahkamlanib borayotgani yurtimizda istiqomat qilayotgan barcha millat va elat vakillari jahon hamjamiyati tomonidan keng e'tirof etilmoqda. Bosh Qomusimizda mamlakatimizda yashayotgan barcha millat vakillari millati, tili, e'tiqodi, ijtimoiy holatidan qat'i nazar, O'zbekiston xalqini tashkil qilishi va qonun oldida tengligi belgilab qo'yildi. Asosiy qonunimizda bunday huquqning aks ettirilishi mamlakatimizda insonlarning vijdon va e'tiqod erkinligi ta'minlanishining asosi bo'lib xizmat qilmoqda. Yurtimizda millatlararo va davlatlararo totuvlikni yanada mustahkamlashga qaratilgan yangi g'oya va tashabbuslarning paydo bo'layotganligi do'stlik va hamjihatlik qo'rg'onining yanada mustahkam bo'lishiga xizmat qiladi. Davlatimiz rahbari e'tirof etganidek, "O'zbekistonning boyliklari ko'p, lekin bizning eng katta boyligimiz, eng yuksak qadriyatimiz-jamiyatimizda hukm surayotgan tinchlik, millatlararo do'stlik va hamjihatlikdir".

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2017
2. O'zbekiston Respublikasini 2017-2021-yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo'naliishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'grisidagi Prezident Farmoni PF-47-49-soni. 07.02.2017.

3. Sh.M. Mirziyoyevning 2017-yil 19-maydagi “Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do’stlik aloqalarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g’risida” [PF-50-46-son. 19.05.2017.]gi Farmoni.

4. Sh. Mirziyoyevning 2018-yil 28-dekabrdagi Oliy Majlisga yo’llagan Murojaatnomasi.

5. N. Alimova, Sh. Asqarov, R. Haydarov, Sh. Amirjo‘jayev “Milliy g’oya: asosiy tushuncha va tamoyillar”. 2014. – B. 222.